

Kieringin ja Unarin saamelaisperäistä nimestöä

Koonnut Niko Ryttilahti, 2024

Junkunkenttä (1914 *Junkun kenttä*), vanha autioitunut asuinkenttä Unarijärven Juoppuanniemessä. Nimi sisältää muinaisen saamelaisen miehennimen *Juŋke ~ Juŋkká*. Perimätiedon mukaan Junkunkentässä on asunutkin *Junkku*-niminen saamelainen.

Juoppuavaara (1863 Juopovaara), suuri ja pyöreä vaaralakeus Unarijärvellä Unarin Luusuassa, nimiperheeseen kuuluu myös Juoppuanniemi (1863 Juopuaniemi), niemi Unarijärven etelärannalla Juoppuavaaran alla < su. 'kukkula, kumpu': nimenosan Juoppua- taustalla on saamelaiskielissä ennen esiintynyt, sittemmin useimmista kielistä kadonnut 'pyöreää lakea, kukkulaa, kumpua' tarkoittanut maastoappellatiivi (rekonst.) **čuobo ~ *čuobbo*, suomen *kumpu* -sanan äännelaillinen sukulaisvastine. Nykyisin sana tunnetaan enää piitimensaamassa (saPi *tjuobo dievvá* 'pyöreä pieni kukkula'). Kyseinen sana on lainautunut saamesta myös peräpohjolaismurteisiin muodoissa *juppo*, *jupukka*, *juppura*, *jyppyrä*.

Keinolahti, lahti Rutojärven kaakkois-eteläpäässä, nimiperheeseen kuuluu myös Keinolahdenmaa < su. 'tielahti', vrt. saIn *kiäinu*, saKo *keäinn*, saP *geaidnu*, saL *gäjno* 'tie, talvitie'. Keinolahden päästä lienee ennen muinoin kulkenut jokin talvitie Unarin Karjalahtea kohti.

Kierinkijärvi eli Kotijärvi, vanhemmalta nimeltään Kierkijärvi (1642 Kirkie Tresk), järvi Riipijoen varrella Sodankylän lounaisosassa. Nimiperheeseen kuuluvat myös Kierinki eli Kierki -niminen kylä, sekä entinen Kierinkivaara eli Kierkivaara (nyk. Kotivaara). Nimen etymologia on vielä selittämätön. Iijoen Kierikki -kosken nimen on toisaalta selitetty tarkoittavan "kierteistä, pyörteistä vettä" (vrt. tähän saP *gierr* 'kierre, sykkyrä').

Konsajärvi, järvi Unarijärven etelä-kaakkoispuolella, nimiperheeseen kuuluu myös Konsarova ja Konsanperä < su. 'kynsijärvi', vrt. saIn *kozzâ* [*kodsâ*], saP *kazza* 'kynsi', mutta myös 'kavio, sorkka'. Järvi on kaarevana ja pitkänomaisena kynnenmallinen.

Kuntakkijärvi (1863 Kuntakkijärvi, 1926 Koutakkijärvi), nimiperheeseen kuuluu myös Kuntakkikuusikko < su. mahd. 'peurajärvi', vrt. saIn *kode*, saKo *kã'dd*, saKld *kond* 'peura'. T. I. Itkosen mukaan sana *kondakk* tarkoitti Venäjän saamelaiskielissä 'peuranpyyntipaikkaa'.

Kukasjärvi, kapeahko pitkä jokijärvi Riipijoen alajuoksulla Unarijärven länsipuolella < su. 'pitkäjärvi', vrt. saIn *kuhes*, saKo *kuu'kkes*, saP *guhkis* = attribuuttimuoto sanasta saIn *kukke*, saKo *ku'kk*, saP *guhki*. Nimeämisperusteena on järven pitkänomainen muoto. Kieringin pitkän ja kapean Kukaslammen nimi on samaa alkuperää.

Lautitsamaa, maa Sannalovaaran ja Miskisvaaran välisessä laaksossa Kieringin kylän itäpuolella, < su. 'lauttasmaa', vrt. saIn *láávtáš*, saKo *laautáz* 'lauttainen, yhden pylvään varaan rakennettu säilytyslava, lihalava'. Paikalla on ollut ilmeisimmin peuranpyytäjien lihansäilytyslava, eli nimi on entisen peuranpyynnin aikaista nimistöä.

Luoppeloaapa (1863 Luoppelouoma), laaja suoalue Riipijoen itäpuolella, nimiperheeseen kuuluvat myös Luoppelo-oja ja Luoppelovaara (1863) < su. 'lompolo, jokilampi', vrt. saIn *luobâl*, saKo *luuppâl*, saP *luoppal* 'jokilampi, jokijärvi, jokilaaientuma, lampi (jonka läpi virtaa puro tai joki)'. Vielä v. 1863 maanmittari Aurenin karttaan on merkitty jokilaaientuma eli lompelo Riipijokeen Luoppelo-ojan suuhun, jossa on yhäkin pieni jokilaaientuma, joskaan ei enää lompolon kokoinen.

Mallistelmajänkä eli **Mallistelemajäänkä**, nimiperheeseen kuuluu myös Mallistelmajoja (nimi on Maanmittauslaitoksen kartalla Mallistelemaoja) vrt. saIn *málastállâm* ~ *málistim*, saPi *málestim* 'ruoanlaittama, keittäjä' = aktiomuoto verbistä saIn *málastállâđ* ~ *málistiđ*, saPi *málestit* 'laittaa ruokaa; keittää (ruokaa)'.

Miskisvaara (1863 Miskisvaara), laaja vaara Kieringin kylän koillispuolella Riipijoen varressa, nimiperheeseen kuuluvat myös Miskisjärvi, Miskisojat, Miskissalmi ja Miskissuvanto < su. 'lahovaara', vrt. saIn *mieskiis* = attribuuttimuoto sanasta saIn *mieskii* 'laho'.

Mitkasjärvi (1863 Mitkasjärvi), järvi kunnanrajalla Moulusjoen varressa Unarijärven eteläpuolella, nimiperheeseen kuuluvat myös Mitkasniemi, Mitkas-

peränvuoma ja Mitkasvaara, < su. 'hidasjalkainen ajokas', vrt. saP *meatkkas*, saIn *meāhis*, saKo *mie'tkēs* = attribuuttimuoto sanasta saP *meatki*, saIn *meākki* ~ *metki*, saKo *meä'tkk* 'hidasjalkainen ajokas (joka on menevinään, vaikka ajomatka ei tahdo edistyä); nopeasti väsyvä ajokas'.

Moulusjoki (1770 Maulusjocki, 1863 Moulusjoki), joki, laskee Kukasjärvestä Unarinjärveen, nimiperheeseen kuuluvat myös Moulusrova (1874 Muolusrova) ja Moulusvuoma < su. mahd. 'rantasula', vrt. saIn *muálus*, saKo *muálas*, saLu *muolos* 'rantasula (keväällä)'.

Mutsisnenä, suohon työntyvä pieni maannenä Parhamaan luoteispuolella, Maanmittauslaitoksen kartoissa nimeltään Tievankummut, jota nimeä paikalliset eivät kuitenkaan tunne < su. 'kaunisnenä', vrt. saIn *mučis* = attribuuttimuoto sanasta saIn *muččad* 'kaunis, soma, sievä'.

Rutojärvi, järvi Kieringin kylän etelä-kaakkoispuolella, nimiperheeseen kuuluvat myös Rutojärvenjätkä, Ruto-oja ja Rutovaara. Äänteellisesti nimeen sopisi saamen sana (saIn) *roto* 'lehto', mutta järven rantametsät ja kasvillisuus eivät liene niin lehtomaisia. Nimi voisi liittyä myös saamelaisen muinaisuskon *Ruta* -nimiseen pahaan henkiolentoon ja tautidemoniin.

Paanarova, maa Unarijärven koillispuolella, nimiperheeseen kuuluvat myös Paanajätkä ja Paanamukka, vrt. saIn *pääni*, saKo *päänn*, saP *bátni* 'hammas'. Perusosa -rova palautuu saamen sanaan *roavi* 'palo, palomaa'.

Pieskansaari, pieni saari Pieskanniemen edustalla Unarijärvestä, nimiperheeseen kuuluu myös Pieskanniemi < 'alava kannas; matalikko salmessa', vrt. saIn *peski* 'alava kannas; matalikko (salmessa); notkelma', saL *biesske* 'kapea kannas, joka yhdistää niemen tai suuremman niemimaan mantereeseen'. Tässä tapauksessa nimi tarkoittaa matalikkoa saaren ja niemen välissä, salmessa. Nimeen on myöhemmin liitetty myös Pieska -niminen saamelainen asukas, mutta se lienee myöhemmin kehitetty kansanetymologia.

Purnurova, kivikkoinen maanrinne Unarijärven pohjoispuolella < 'lihansäilytyskuopparova, kellarirova', vrt. saIn *puornâ* 'lihansäilytyskuoppa, peuranlihojen säilökellari'.

Saihorova, ojanvarsimaa Unarijärven pohjoispuolella, nimiperheeseen kuuluvat myös Saiholampi ja Saiholamminoja. Kemin Lapin metsäsaamelaiset tun-

sivat *saiho* -nimisen salvosrakennelman, hirsistä salvotun säilytyshuoneen, johon peuranlihoja tavallisesti säilöttiin syyspeuranpyynnin aikana. Kyseessä on siis entisten peuranpyytäjien antamaa nimistöä.

Seunuslahti, pieni lahti Enilahdessa Unarijärven länsipäässä, nimiperheeseen kuuluu myös Seunusvuoma < su. 'pimeälahti', vrt. saIn *sev̄̄is*, saKo *seu'nnjes*, saP *sevd̄njes* = attribuuttimuoto sanasta saIn *sev̄̄âd*, saKo *seu'nnjed*, saP *seavdnjat* 'pimeä'.

Soasjärvi (1770 Saufwasjerf, 1863 Soasjärvi), järvi Riipijoen länsipuolella Kieringissä, nimiperheeseen kuuluvat myös Soasoja, Soasojankummut, Soassalmi ja Soasvuoma < su. mahd. 'matalajärvi', vrt. saIn *cuávis*, saKo *cue'jjes*, saP *coagis* = attribuuttimuoto sanasta saIn *cuávis*, saKo *cue'kk̄*, saP *coages* 'matala (vedestä)'. Soasjärvi on huomattavan matala. Toisaalta nimeen voisi sisältyä myös Kemin Lapissa tunnettu muinainen saamelainen miehennimi *Čoavvas* ~ *Čuavvas*, suomalaisittain *Suas* eli *Suvas*.

Taukovuoma (1863 Taukkouoma), laaja suoalue Kittilän puolella Kukasjärven ja Molkojärven välimaastossa, nimiperheeseen kuuluvat myös Iso Taukosaaajo, Pikku Taukosaaajo ja Taukolampi, vrt. saIn *täv̄gi*, saP *dáv̄gi* 'jousi, kaari', tai samasta sanasta muodostettu muinainen saamelainen miehennimi *Tauka* (*Täv̄ge*) ~ *Taukoma* (*Täv̄gum*).

Teikkuavuoma (1863 Teikkoauoma), laaja suoalue Riipijoen Löysäkin länsisivulla, nimiperheeseen kuuluvat myös Teikkuakuusikko (1863 Teikkoakuusikko), Teikkualampi (1863 Teikkoalampi, 1926 Teikuajärvi) ja Teikkuaoja, vrt. saIn *tiäigu*, saKo *teigg*, saP *dieigu*, saL *diejggo* 'värttinäluu, pankkaluu, käsi-varren luut'. Nimellä voi olla joku muukin lähtökohta, jota en tunne.

Tuulusjärvi, järvi Kieringin koillispuolella Taipaleenvuomassa, nimiperheeseen kuuluu myös Tuulusvaara < su. mahd. 'tulusjärvi', vrt. saKj *tulluš* 'tulukset (tulentekovälineet)'.

Ulingasjoki (1863 Ulikasjoki l. Ulikanjoki, 1922 Ulikasjoki), joki, joka laskee Sassalinjärvestä Unariin eli Unarijärveen, nimiperheeseen kuuluvat myös Ulingasköngäs (1922 Ulikkaanköngäs), Ulinkaanlahti (1863 Ulikanlahti) ja Ulinkaanrova (1863 Ulikankangas). Nykyinen Unarinselkä on sekin merkitty v. 1863 Aurenin karttaan nimellä Ulikanselkä. Nimi voisi olla samaa sukua

Sallan ja Kuusamon Oulankajoen nimen kanssa ja tarkoittaa 'tulvivaa jokea', vrt. saPi *ullá* 'tulvavesi; nousuvesi', peräpohjalaismurteiden *ulli* ~ *ullivesi* 'tulvavesi', vanhan suomen *oula* ~ *oulu* 'tulvavesi'. Nimellä voi olla toisaalta jokin muukin lähtökohta, jota en tunne.

Unari eli **Unarijärvi** (1675 Vnarijärwi, 1767 Unari Träsk, 1862 Unarijärvi), suuri järvi Sodankylän lounaiskulmalla, nimiperheeseen kuuluvat myös Unarin köngäs, Unarin Luusua ja Unarinselkä. Unarin etymologia on epäselvä. Nimi lienee niin vanha, että se voi olla peräisin jo saamelaiskieliä edeltäneistä muinaiskielistä. Toisaalta Unari -nimen alkuosa tuo mieleen saamen sanan (saIn) *uvná* 'uuni'. Nimenosa -ri voi sen sijaan olla sedimentti eli jäännös sanasta saIn *jávri*, saSom *jávre* 'järvi'.

Utsurimminvuoma, suoalue Kieringin länsipuolella heti kunnanrajan takana Kittilässä, nimiperheeseen kuuluu myös Utsurimminselkä (1870 Utsarimminselkä) < su. 'pikkurimmenvuoma', vrt. saSod **ucce*, saIn *ucce*, saP *uhcci* (yhdyssanoissa *uhca-*) 'pieni'.

Saakelmavuoma eli **Saakelmanvuoma**, suoalue Kieringin kylän lounais-eteläpuolella, nimiperheeseen kuuluu myös Saakelmankumpu. Nimi on selkeästi verbipohjainen, mutta sille ei ole annettavissa yhtä selvää lähtökohtaa. Nimi voisi sisältää verbin (saP) čáhkát 'mahtua, sopia', aktiomuodon.

Sannalovaara (1870 Sannelovaara), laaja vaara Kieringin kylän itäpuolella, nimiperheeseen kuuluu myös Sannalovaaranjätkä. Nimi lienee verbipohjainen ja se voisi liittyä porojen sitomiseen, vrt. saP *čatnalín* 'sitaisema, sitoma' = aktiomuoto verbistä *čatnalit* 'sitaista, sitoa (nopeasti); napata ja sitoa poro kiinni (nopeasti)'.

Satkonsaari, pieni saari Unarijärven Luusuanperällä < su. 'venevalkamaasaari', vrt. saIn *sátku*, saKo *sátkk*, saP *sátku* 'venevalkama, veneranta'. Saarella tai saaren tuntumassa lienee ollut Unarijärven saamelaisten kesäkenttä ja venevalkama.

Käytetyt kielilyhenteet: saIn = inarinsaame, saKo = koltansaame, saP = pohjoissaame, saSod = sammunut sodankylänsaame, saKj = sammunut kuolajärvensaame, saL = luulajansaame, saPi = piitimensaame, saKld = kiltinäsaame.